

הרב עזרא יאיר שברץ
חבר בכולל להוראה ע"ש הרב לאם

בגדר מלאכת מלבן

עיינן סוגיית הש"ס (קמז), המנער טליתו בשבת חייב חטאת. ופרש"י דמנערו מן העפר שעליו, ובתוס' (ד"ה המנער) הביאו פירוש ר"ח דמנערו מן הטל שעליו. אבל בניעור מן העפר אין נראה שיהא שייך ליבון.

והנה במה שחולקים התוס' בשם ר"ח על רש"י וס"ל דמנער טליתו מן הטל בלבד חייב ולא במנער מן העפר כבר העיר במ"ב (שעה"צ סי' שב ס"ז) דבפי' ר"ח שלפנינו ליתא אלא אדרבה כתוב בר"ח על הגליון כדברי רש"י דמנער טליתו מן האבק, עיי"ש. וכתב בשעה"צ שצ"ל דטעות סופר נפל בדפוס שהחליפו ר"ת בר"ח ושכן הוא בסמ"ג, עיי"ש.

ובאמת נראה שצדק השערתו של המ"ב דבספר הישר (סי' רפג) כתב מפורש שמנער טליתו פירושו מן המים, וז"ל בסוף הסימן דאמרינן התם המנער טליתו בשבת חייב חטאת ומפרשינן ליה במנערו מן המים דסחיטתו וניעור מימיו משויא ליה כמנא חדתא, עכ"ל.

ונלע"ד שבזה מצאנו פתח לפרש מחלוקת רש"י ור"ת. וזהו מהלך הדברים. יש לחקור ביסוד מלאכת מלבן אי פירושו להסיר הלכלוך שעל הבגד או שפירושו לעשות בגד נקי ומכובס. ובאמת קל לצייר שיהיו בגדים שאין עליהם טיט וצואה ועדיין אינם בכלל נקיים. ונראה שבזה נחלקו רש"י ור"ת.

לפי רש"י אם מסיר עפר מהבגד חייב ואע"פ שהסיר הלכלוך בלבד ולא קבע שם מכובס ונקי על הבגד.¹ ואילו לפי ר"ת אם אין כאן מים

---

¹ ולפי דברינו צ"ל דמ"ש בשעה"צ (סי' שב ס"ק מא) לתרץ קושיית הגרע"א מדברי רש"י לעיל (קמא). דכתב שם רש"י דמלבן ממש לא הוי דאין נותן שם מים וסותר דבריו בסוגיין שחייב במנער טליתו מן העפר, וכתב בשעה"צ, וז"ל, דהתם מצחצח

א"א ליחייב משום מלבן, וה"ט דס"ל לר"ת דאע"פ שאין לכלוך על הבגד מכל מקום עדיין לא נקבע שם מכובס עליו דבהעדר המים א"א לעשות הבגד כנקי ומכובס. ולר"ת מלבן פירושו עשיית בגד נקי. ונראה שכדברנו מדויק בלשונו של ר"ת בספר הישר שכתב דניעור מימיו משויא ליה כמנא חדתא.

ועיין בתוס' (קיא: סוף ד"ה האי) שהקשו איך מותר לעבור במים לקבל פני רבו, והרי קעבר משום כיבוס דבבגד אמרינן שרייתו זהו כיבוסו. ותירצו התוס' דדוקא היכא דאיכא טיפת דם או טינוף אמרינן שרייתו זהו כיבוסו והתם איירי בבגד נקי שאין עליו שום לכלוך. עוד תירצו התוס' בשם ר"ת דאיירי שהבגד מתלכלך יותר ע"י הילוכו במים וכל שהוא דרך לכלוך אין כאן משום מלבן. ועיין פמ"ג (סי' שב א"א סקי"ח) דפליגי הדעות שבתוס' ולכל דעה ודעה יש חומרא וקולא. לר"ת חייב על שרייתו של בגד נקי, אבל אינו חייב אם הוא דרך לכלוך. ולדעה ראשונה בתוס' חייב בדרך לכלוך אבל אינו חייב על שריית בגד נקי.

ונראה שלפי דברינו יש לפרש שכ"ז תלוי בהנ"ל ואזיל ר"ת לשיטתיה. אם יסודו של מלאכת המלבן הוי הסרת הלכלוך כמו שכתבנו לדעת רש"י, י"ל שאם לבסוף נתנקה הבגד יתחייב, ואע"פ שלא היה עליו טיט ולכלוך מתחילה. מאידך לדברי ר"ת שיסוד מלאכת המלבן היינו עשיית הבגד למכובס ונקי, א"כ אם עבר במים דרך לכלוך שלא נתנקה הבגד כלל ועיקר לא יתחייב. אמנם לפי הסוברים שיסוד מלבן היינו הסרת הלכלוך, יש מקום לומר שאם הסיר הטיט מעל הבגד אע"פ שלבסוף נתלכלך הבגד חייב.

הבגד עי"ז והוא תיקונו משא"כ כאן שאינו רק מסיר הטיט ורושם הלכלוך עדיין נשאר עליו והדרך להעבירו ע"י מים, עכ"ל. וצ"ל דלאו בדוקא נקט המ"ב דמצחצחו דלכאורה אינו מצחצח לבגד אלא שמסיר ממנו הלכלוך. אגב עיי"ש בספר הישר שכנראה היה רגיש להקושי בדברי רש"י וכתב, וז"ל, ואפילו לרבותינו דמפרשי בעפר וטיט, מ"מ מתורת שריית מים לא מפקינן מיניה, עכ"ל. ונראה כוונתו דאפילו לרש"י שמנער הבגד מן האבק צריך שיהיה שם מים דאל"כ לא יתחייב.

ואולי בדרך הזו יש להסביר מה שנחלקו בתוס' בכתובות (ו. ד"ה האי) אי איכא ליבון בשאר משקין. ונחלקו בזה ר"ת ור"י, עיי"ש. דלדעת ר"ת אין ליבון כי אם במים ולא בשאר משקין המלכלכין את בולען. אמנם לר"י אסור לסחוט בשאר משקין כמו במים. ולפי דברינו אזיל ר"ת לשיטתיה. כיון דלדעת ר"ת יסוד ליבון הוי עשיית הבגד לנקי ומכובס י"ל דע"י שאר משקין הגם שמסיר ללכלוך, אמנם עדיין לא עשה הבגד לנקי.

וכל דבר על מקומו יבא בשלום.